

Pwyllgor: **Cabinet**

Dyddiad y cyfarfod: **4ydd o Fedi 2024**

Pwnc yr Adroddiad: **Adroddiad Cynnydd Terfynol CS092 Cynllun Gweithredu'r Ymchwiliad**

Deiliad Portffolio: **Aelod Cabinet Corfforaethol/Arweinydd y Cyngor**

Adroddiad wedi'i Gyflwyno gan: **Sarah King, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, Llywodraethu a Phartneriaethau**

Llwybr Adrodd								
Tim Rheoli'r Gyfarwyddiaeth	Tim Arwain Corfforaethol	Deiliad Portffolio / Cadeirydd	Pwyllgor Archwilio Llywodraethu	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd	Pwyllgor Craffu	Y Cabinet	Y Cyngor	Arall (nodwch)
	11.04.24				25.04.24	04.09.24		

- Pwrpas yr Adroddiad**
 - 1.1 Pwrpas yr adroddiad yw cyflwyno Adroddiad Cynnydd Terfynol Cynllun Gweithredu Ymchwil CS092 a chadarnhau ei gau yn ddiweddar
- Cwmpas a Chefndir**
 - 2.1 Agorwyd ymchwiliad CS092 ("yr ymchwiliad") gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg (SCyG) ym mis Tachwedd 2021 yn dilyn pryderon a godwyd yn ystod asesiad dilysu uniongyrchol ynghylch a oedd y Cyngor yn cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg o ran darparu gwasanaeth dros y ffôn Cymraeg.
 - 2.2 Ym mis Ebrill 2022, rhoddodd y Cyngor ymateb cychwynnol i'r ymchwiliad, a oedd yn ei dro yn codi pryderon pellach o ran cydymffurfio o ran hyrwyddo gwasanaethau, asesu sgiliau iaith staff, darparu cyfleoedd hyfforddi ac asesu anghenion ieithyddol swyddi. Arweiniodd hyn at ehangu cylch gorchwyl yr ymchwiliad i gynnwys nifer o safonau gweithredu ychwanegol.
 - 2.3 Ym mis Medi 2022, darparwyd penderfyniad terfynol ar yr ymchwiliad, yn unol ag Adran 77 o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i'r Cyngor. Roedd y penderfyniad yn amlinellu'r camau sydd eu hangen i gyrraedd cydymffurfiaeth a'r amserlenni cyflawni disgwyliedig. Gofynnodd hefyd i'r Cyngor fwrw ymlaen â dull sefydliadol (gan gynnwys fframwaith atebolrwydd a llywodraethu clir) i ddatblygu Cynllun Gweithredu, gyda dyddiad cau o 31ain o Ionawr 2023. Cyflwynwyd y Cynllun Gweithredu drafft terfynol

i'r Tîm Arwain Corfforaethol i'w ystyried a'i gymeradwyo ar 26ain o Ionawr 2022.
Cymeradwyodd SCyG yr adroddiad ym mis Mawrth 2023.

- 2.4 Mae Adroddiad Cynnydd Terfynol CS092 (Atodiad 1) yn darparu safbwynt terfynol ar weithredu'r camau a nodwyd yn y cynllun a gyflwynwyd i Swyddfa'r Comisiynydd Iaith Gymraeg i'w hystyried i gau'r achos.
- 2.5 Cafodd llythyr ei dderbyn gan y SCyG ar y 1aF O Orffennaf 2024 yn cadarnhau bod yr ymchwiliad CS092 wedi'i chau (gweler Atodiad 2).

3. **Argymhelliadau**

Gwelodd y CLT drafft Adroddiad Cynnydd Cynllun Gweithredu CS092 yn ei gyfarfod ar y 11eg o Ebrill 2024 a chymeradwyodd y ddogfen a nodi'r cynnydd sydd wedi'i wneud yn y maes hwn.

Cefnogodd y Pwyllgor Craffu Corfforaethol a Pherfformiad Opsiwn 1 yn ei gyfarfod ar yr 25ain o Ebrill 2024:

3.1 ***Opsiwn 1***

Ystyriwch a chefnogi'r Adroddiad Cynnydd ar Gynllun Gweithredu Arolygu CS092 terfynol a gofyn am barhau i gynnal cyfarfodydd rheolaidd y grŵp craidd gydag aelodaeth ddiwygiedig.

Opsiwn 2

Ystyriwch yr Adroddiad terfynol Cynnydd Cynllunio Gweithredu Ymchwil CS092 a datrys y grŵp craidd yn mynd ymlaen.

Argymelliadau i'r Cabinet

Felly, argymhellir i'r Cabinet gytuno i dderbyn monitro parhaus o Safonau'r Gymraeg ar ôl cau'r ymchwiliad diweddar.

4. **Tystiolaeth o sut mae'r pwnc hwn yn cefnogi cyflawniad y Cynllun Corfforaethol / Cyfrifoldebau Statudol / Cynllun Llesiant Blaenau Gwent**

Ers 2016 mae gan y Cyngor ofyniad statudol i weithio yn unol â'n Hysbysiad Cydymffurfio â'r Iaith Gymraeg a osodwyd gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg, a ysgrifennwyd yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r Cynllun Gweithredu hwn yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r safonau y methodd SCyG y Cyngor arnynt fel rhan o'r ymchwiliad.

Mae'r Cynllun Corfforaethol yn cydnabod bod bodloni ein gofynion o ran y Gymraeg yn faes polisi allweddol a fydd yn galluogi'r Cyngor i gyflawni ei uchelgais.

5. **Goblygiadau yn Erbyn Pob Opsiwn**

5.1 ***Effaith ar y Gyllideb (effaith tymor byr a hirdymor)***

Gallai methu â chydymffurfio ag unrhyw safon iaith Gymraeg arwain at gosbau. Y ffigwr a ddyfynnwyd yw £5,000 am bob toriad.

5.2 **Risg gan gynnwys Camau Lliniaru**

Mae perygl i enw da'r Cyngor os nad yw'r cynllun gweithredu'n cael ei weithredu'n effeithlon, ac os canfyddir nad yw'r Cyngor yn cydymffurfio â safon 98.

5.3 **Cyfreithiol**

Gall methu â chydymffurfio ag unrhyw ofyniad a nodir yn yr hysbysiad o benderfyniad sy'n gofyn am gynllun gweithredu arwain y Comisiynydd i wneud cais am orchymyn llys sy'n gofyn am gydymffurfiaeth.

5.4 **Adnoddau Dynol**

Mae staff Datblygu Sefydliadol yn chwarae rhan allweddol yng ngweithrediad y cynllun hwn, gan weithio i gryfhau ystyriaeth y prosesau recriwtio o'r Gymraeg.

6. **Tystiolaeth Ategol**

Gweler Atodiad 1b ffeil zip o atodiadau i gyd-fynd ag Adroddiad Cynnydd Terfynol CS092.

6.1 **Gwybodaeth a Data Perfformiad**

Mae'r Grŵp Ymchwil Craidd CS092 wedi cyfarfod bob 6 wythnos i roi diweddariadau ar y camau gweithredu a roddwyd iddynt. Ers cyflwyno'n Ddiweddariad Cynllun Gweithredu Chwarterol i'r Pwyllgor ym mis Medi 2023 mae'r holl gamau o fewn y cynllun wedi'u cwblhau, S132.1b a S132.2a, sy'n gofyn i'n hyfforddiant Cymraeg gael ei ddarparu ar borth hyfforddi newydd y Cyngor. Mae'r porth hwn i fod ar gael i staff erbyn diwedd 2024, felly ar ôl lansio'r porth bydd yr holl weithredu'n cwblhau. Mae'r camau gweithredu a gymerwyd i weithredu'r cynllun wedi'u manylu yn yr adroddiad cynnydd.

6.2 **Canlyniad disgwylidig i'r cyhoedd**

Bydd rhoi'r Cynllun Gweithredu ar waith yn effeithiol, wedi'i ategu gan adroddiadau cynnydd chwarterol, yn gwella ein cydymffurfiaeth â'r safonau darparu gwasanaethau.

6.3 **Cynnwys (ymgyngori, ymgysylltu, cyfranogiad)**

Mae'r grŵp craidd a sefydlwyd i gefnogi gweithrediad y cynllun gweithredu yn cyfarfod bob 6 wythnos i fonitro cynnydd.

6.4 **Meddwl ar gyfer y tymor hir (cynllunio ymlaen llaw)**

Mae gofyniad statudol ar y Cyngor i weithio yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. At hynny, mae gwella ein hystyriaeth o'r Gymraeg yn cyfrannu at y Strategaeth Hybu'r Gymraeg a nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol o ddarparu 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu'.

6.5 **Ffocws Atal**

Bydd bodloni'r gofynion a osodwyd gan Safonau'r Gymraeg yn anelu at atal risg i enw da a risg ariannol.

6.6 ***Cydweithio/gweithio mewn partneriaeth***

Bydd parhau i gyfarfod â grŵp craidd diwygiedig yn gwella trefniadau gwaith trawsadrannol y cynghorau o ran ystyried gofynion y Gymraeg.

Mae Blaenau Gwent yn parhau i weithio gydag awdurdodau lleol cyfagos a rhanbarthol i gefnogi'r Cyngor i weithio yn unol â Safonau'r Gymraeg, gan gynnwys fforymau a rhwydweithiau partneriaeth rhanbarthol (er enghraifft, Rhwydwaith Cymraeg Blaenau Gwent, Rhwydiaith, Deddf ac ati).

6.7 ***Integreiddio (ar draws meysydd gwasanaeth)***

Drwy ystyried ymagwedd gorfforaethol tuag at y Gymraeg mae'r Cyngor yn dangos ei fod yn mabwysiadu ymagwedd integredig.

6.8 ***Datgarboneiddio a Lleihau Allyriadau Carbon***

Nid oes gan yr adroddiad hwn unrhyw oblygiadau uniongyrchol o ran datgarboneiddio neu leihau allyriadau carbon.

6.9 ***Asesiad Effaith Integredig (AEI)***

Mae'r adroddiad yn ystyried Cydraddoldeb drwyddo draw ac yn ceisio sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei gwerthfawrogi ac nad yw'n cael ei thrin yn llai ffafriol ar draws y Cyngor.

7. ***Trefniadau Monitro***

Bydd unrhyw ymchwiliadau pellach gan y SCyG yn cael eu cyflwyno i'r Cabinet yn unol â hynny.

8. **Dogfennau Cefndir /Cysylltiadau Electronig**

Atodiad 1: Adroddiad Cynnydd Terfynol Ymchwiliad CS092.

Atodiad 2: Cadarnhau cau'r Ymchwiliad.